

UN CAPÍTOL GIRONÍ D'HISTÒRIA ESPIRITUAL

El segle XVII és en la nostra història un segle de decadència política amb àmplies repercussions en els terrenys literari i cultural i, fins i tot, en la vida espiritual, condicionada aquesta per unes institucions bon xic encarcerades. La política dels darrers àustries a Catalunya, com la presència dels homes de Lluís XIV, el gran rei de França, foren un greu obstacle a una vitalitat espiritual; malgrat tot, Catalunya va mantenir un esforç per a poder viure la seva vida pública pròpia, la seva cultura i la seva espiritualitat, a pesar de l'eclipsi de la llengua i de les influències forasteres dominants.

L'atenció a l'estudi del fet cultural i espiritual català en aquest període de marasme de la vida pública del nostre poble, cada dia creix i ens posa en coneixement de l'esforç de Catalunya en la tasca ingrata de superar un moment difícil de la nostra història, ens descobreix fets personals i corrents culturals i espirituals prou rics per salvar la mort del poble i la consciència de pàtria. Volem ara, dintre una línia d'esforç analític d'un d'aquests corrents espirituals, parlar la nostra atenció sobre un personatge de terres gironines, de Peralada, per assenyalar la seva presència en l'espiritualitat i la literatura espiritual d'aquella època. Ens referim a Joan Tomàs de Rocabertí (1627-1699), fill de Francesc Jofre I, vescomte de Rocabertí, primer comte de Peralada, i de Magdale-Safortesa, del casal dels comtes de Formiguera. Religiós dominicà fou provincial de la província dominicana d'Aragó i després mestre general del mateix orde, arquebisbe de València, inquisidor general d'Espanya.¹

¹ Cf. A. MORTIER, O. P., *Histoire des Maîtres Généraux de l'Ordre des Frères Prêcheurs*, t. VII, París, 1914, pp. 86-159; E. OLMOS CANALDA, *Los Prelados Valencinos*, Madrid, 1949, pp. 217-223; JOSEFINA MATEU IBARS, *Los Virreyes de Valencia*, València, 1963, pp. 301-304 i 308; A. COLLELL, O. P., *Escritores dominicos del principado de Cataluña*, Barcelona, 1965, pp. 244-246.

Hí ha una extensa biografia coetània del P. Josep Agramunt, que és el segon vol.

No volem pretendre, ara, presentar la persona i l'obra de Rocabertí en una visió global i menys encara contribuir amb una informació exhaustiva sobre les bases documentals per a l'estudi de la seva personalitat força complexa; aspirem tan sols a remarcar el seu paper a casa nostra dins d'un moviment espiritual de no gaire volada literària, però prou ric en densitat com a moviment ascètic i místic,² amb lligams a Girona.

Rocabertí vestí l'hàbit dominicà en el convent de sant Domènec de Girona. El fet irrenunciable de pertànyer al llinatge il·lustre dels Rocabertí va, en els primers anys de vida religiosa, convertir-se en un fort entrebanc; així, va trobar-se obligat a emigrar del seu convent gironí, fer unes breus estades a Mallorca i a Roma, transfiliar-se definitivament al gloriós convent de Predicadors de València. Tot va contribuir a la seva formació humana i religiosa i donà una amplada a la seva visió cultural i a la seva obra personal. Incorporat Joan Tomàs de Rocabertí a la comunitat valenciana va integrar-se espiritualment dins de l'escola de sant Lluís Bertran, aleshores encara ben viva i operant, i va estar present en les activitats culturals

de la seva extensa obra *El Palacio Real de la Sabiduría. Idea del Convento de Predicadores de Valencia*.

El títol complet del vol. referent a Rocabertí és el següent: *Tomo Segundo. Vida del Venerable y Excelentísimo Señor Don Fray Juan Thomás de Rocabertí, Cathedrático en la Universidad de Valencia, Provincial de Aragón, General de toda la Orden de Predicadores Arzobispo de Valencia, Asistente de tres Sumos Pontífices dos vezes Virrey, y Capitán General del Reyno de Valencia, e Inquisidor General de toda la Monarquía de España, etc. y de otros Venerables Varones, que pone a los pies de Nuestro Gran Patriarca Santo Domingo de Guzmán su más inútil hijo Fr. Joseph Agramunt*, Ms. 148 de la Biblioteca Universitària de València. La Vida de Rocabertí ocupa gairebé la totalitat del vol., les pp. 1-612 en foli. El títol dóna ja una idea de l'estil del llibre del P. Agramunt; malgrat els seus defectes, és una font insubstituïble pel coneixement de Rocabertí en tota la seva complexitat. Sobre aquesta obra del P. Agramunt, escrita segurament en els anys 1703-1713, cf. J. M. DE GARGANTA, *Una biografía inédita de D. Fray Juan Tomàs de Rocabertí, arzobispo y virrey de Valencia*, "Anales del Centro de Cultura Valenciana", segunda época, 13, 1952, pp. 322-342.

² Cal remarcar el treball del P. Albert Colléll, O. P., *Aportación documental a la historia del convento de Santo Domingo de Gerona* en aquests Annals, i 4, 1960, pp. 185-200. El P. Colléll publica anotada una crònica inèdita del P. Francesc Mirosa existent a l'arxiu general de l'Orde de Predicadors, al convent de Santa Sabina, Roma, sig. XIV, Q, de molt variada composició. La crònica de Mirosa, encara que molt breu, és força rica. Per situar els espirituals del convent de Girona cf. el nostre breu treball, *Los dominicos de la provincia de Aragón en la historia de la espiritualidad (siglos XIV-XVII)*, aparegut a "Teología Espiritual", 1, 1957, pp. 89-112.

de la universitat valentina, de la qual va ésser catedràtic de Teologia. Val a dir que tot això no li féu oblidar el convent de Girona i la seva Catalunya i el seu Empordà.

El convent dominicà de València va representar un paper fort i d'extensa influència en el moviment de reforma religiosa del segle XVI i en la vida tridentina del segle XVII; al cim d'aquest moviment la figura de sant Lluís Bertran.³ Convé recordar que en diverses formes i amb desigual intensitat Catalunya i també Girona participaren en els moviments de reforma i en els corrents espirituals de l'època. Aquests corrents actuaren com factor important en la vida catalana del segle XVII i matisaren amb nous colors la seva continuïtat i el seu desplegament; l'enriquiren o empobriren amb elements forasters. L'estudi històric d'aquell període, avui ja superat, té vertader interès per conèixer l'esforç del nostre poble per viure conscientment una vida pròpia en hores d'eclipsi nacional, i pel que va haver-hi de nous valors que no cal oblidar ni menysprestar. Dintre d'aquesta visió més general volem presentar, en particular, la presència de Rocabertí, lligat a Girona i a València, en el moviment espiritual i el seu noble entestament per donar a conèixer la vida i els escrits de sor Hipòlita de Jesús, la seva tia, monja dominicana dels monestir dels Angels i Peu de la Creu, de Barcelona segurament nascuda a Peralada o en algun altre lloc dels dominis de la casa de Rocabertí.

El convent dominicà de Girona, primer ambient de claustre religiós que visqué Rocabertí, tenia un nivell elevat de vida espiritual, havia tingut i tenia algunes figures de gran relleu.⁴ El convent de València, el seu convent de professió, mantenia amb força vitalitat la tradició de sant Lluís Bertran. Rocabertí mateix va ser procurador de la causa de canonització del sant. Encara que dedicat a l'ensenyament de la teologia i al govern de la província i de l'orde, Rocabertí conservà personalment gran interès pels estudis espiri-

³ Sobre la figura de sant Lluís Bertran, Cf. AA. VV., *San Luis Bertrán. Reforma y contrarreforma católica*, València, 1973. Conté diversos estudis sobre la seva personalitat, bibliografia i una rica selecció d'escrits del Sant.

⁴ Sobre el nostre convent de Sant Domènec de Girona, els ANALES DEL INSTITUTO DE ESTUDIOS GERUNDENSES han publicat un conjunt de treballs de gran valor, particularment deguts a la pacient i amorosa tasca del plorat P. Josep M. Coll. Per a una visió sintètica Cfr. del dit P. Coll, *Historia sucinta del convento de Santo Domingo*, 12, 1958, pp. 5-27.

tuals i pels escriptors de teologia ascètica i mística i més encara, per l'estudi de sants, benaurats i figures il·lustres en la seva santedat, amb preferència, almenys de dedicació, per les dominicanes i, d'entre elles, les que tenia més al seu abast.⁵

Rocabertí publicà dues obres de caràcter estrictament espiritual: *Alimento espiritual. Cotidiano ejercicio de meditaciones* (Barcelona, Mathevad, 1668). Ara no tractarem d'aquest volum, encara que força interessant per la seva finalitat pràctica.

Theologia Mystica. Primer tomo. Instrucción del alma en la oración y meditación. Sacado a luz por el Maestro Fray Juan Thomás de Rocaberti Catredático perpetuo de Theología de la Universidad de Valencia, Procurador General de la canonización de S. Luís Bertran, y Provincial de los Reynos de la Corona de Aragon de la Orden de Predicadores. Año 1669. Con licencia. En Barcelona, en la Imprenta de Rafel Figueró á la calle de los Algodoneros.

Els dos volums estan escrits en castellà, un castellà pobre, feixuc; Rocabertí no tenia aptituds literàries; en aquest aspecte les seves obres espirituals no fan gaire bon paper dintre de la literatura castellana, tan rica llavors en escriptors espirituals. Val a dir que això no li treu altres valors, que cal reconèixer amb plena justícia dintre la història de l'espiritualitat de l'època. Torras i Bages en estudiar un altre caire de l'activitat de Rocabertí, de passada, va remarcar algunes d'aquestes valors:

«Presidint l'Ordre en els regnes de la Corona d'Aragó, escriu dues obres ascètiques notables per l'elegància de l'estil, la suavitat del sentiment piados i l'oportunitat de les idees. La primera (1668), intitulada *Alimento espiritual*, la dedica a Nostra Senyora de Requesens, i en tota la dedicatòria s'hi sent el *dulcis amor patriae*, el record de les muntanyes de la terra, de la casa paterna, de la llengua propia, de l'alabança de la pietat catalana, el testimoni de l'antiquíssima devoció que la nació catalana, com ell diu, ha tingut a la Verge Maria; i posa al princi-

⁵ Rocabertí treballà amb gran interès i eficàcia per les canonitzacions de sant Lluís Bertran i santa Rosa de Lima i per diverses beatificacions, entre elles per la de sant Albert Magne per aprovació del culte immemorial. Va promoure la millor edició llatina dels Sermons de sant Vicenç Ferrer (Cf. sobre aquesta edició: VICENTE FORCALA, *Introducción general a la obra literaria de san Vicente*, a Garganta-Forcada, *Biografía y escritos de san Vicente Ferrer*, Madrid, B.A.C., 1956, p. 362). Va promoure també una esplèndida edició de les obres de sant Lluís Bertran (Cf. A. ROBLES, O. P., *Ensayo bibliográfico de san Luis Bertran*, dins el vol. esmentat a la nota 3, pp. 19-28).

pi del llibre un gravat de Nostra Senyora de Requesens amb el castell on ell, en Rocabertí, recorda que passà els primers anys de la seva joventut. La segona, *Teologia mística*, la publica l'any següent.

»Ambdues són obres de propaganda piadosa, manuals de vida espiritual, més que no pas llibres d'importància teològica. Ell sempre tirava a la pràctica. Tenia l'esperit català, és a dir, pràctic i assimilador, així és que en dits llibres s'hi veu la gran erudició ascètica que posseïa, rica, escollida i sempre amb tendència a aprofitar la saviesa indígena, posant al mateix temps a contribució la ciència internacional. El castellà Fra Lluís de Granada, l'alemany Enric Susso, la italiana Caterina de Siena, el suís Francisco de Sales, qui formen com la base substancial dels seus escrits ascètics, no desilustren la doctrina de sa tia la fecundíssima escriptora Sor Hipòlita de Rocabertí, monja del Convent dels Àngels de la ciutat de Barcelona, ni la de son germà d'hàbit i contemporani seu, «fill, diu ell, del meu natiu convent de Girona i *ilustre*, afegeix, *de la nostra nació Catalana*» Fra Tomas de Vallgornera, les obres del qual han merescut l'honor de la reproducció en nostres dies en la ciutat de Torí, i que com a soliditat científica és indubtable que constitueixen un dels més notables monuments de la Teologia mística».⁶

La paraula sàvia del bisbe Torras i Bages dona una idea justa dels escrits espirituals de Rocabertí, dels seus valors i del sentit i esperit dels mateixos com a obra humana; val a dir que algunes de les seves estimacions convé siguin matisades i posades al dia, tan des d'un punt de vista històric, com des del seu aspecte cultural i polític. En realitat, el primer llibre, *Alimento espiritual*, recull de textos espirituals, escassament original, té una finalitat estrictament pràctica; interessa, no obstant això, per la selecció dels mateixos i en quant manifesta la voluntat d'integrar en la cultura espiritual de la nostra terra determinades escoles espirituals i maneres o formes d'oració.

El segon llibre de Rocabertí és tota una altra cosa; vol ésser un vertader tractat, una *Theologia Mystica*, sens dubte amb unes finalitats pràctiques que no queden mai excloses en aquesta mena

⁶ JOSEP TORRAS I BAGES, *En Rocabertí i En Bossuet*. Memòria llegida a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona en la sessió d'ingrés com a soci numerari del dia 8 de maig de 1898. *Obres completes*, Biblioteca perenne, Barcelona, 1948, pp. 523 i 524.

d'escrits; un intent d'estudi tècnic dels camins de la vida interior en els seus primers graus en aquest volum, únic publicat. Va més dirigit a directors espirituals o a formadors dels principiants, que no a les persones que puguin pretendre una autodirecció per les vies de la vida espiritual. Tampoc aquest tractat és prou original, emperò, més encara que en el primer llibre, té vertader interès i, fins i tot, una originalitat estimable en l'esforç de construcció i de síntesi doctrinal i pràctica en un moment difícil i enterbolit a l'entrecocar de corrents de dubtosa ortodòxia.

Tal vegada la nota més interessant de la *Theologia Mystica* de Rocabertí sigui la voluntat decidida de situar-se dintre de la tradició espiritual de Catalunya i del seu convent d'origen, Girona, i en aquesta línia, el propòsit de donar a conèixer la figura de sor Hipòlita de Jesús Rocabertí; volem, ara, explicar breument aquests aspectes de la seva obra.

La *Theologia Mystica*, publicada a Barcelona l'any 1669, té entre els censors eclesiàstics el P. M. Fr. Tomàs de Vallgornera, il·lustre tractadista de teologia mística, del convent dominicà de l'Anunciata de Girona. El llibre va dedicat a sant Lluís Bertran; la ofrena és expressada en una dedicatòria barroca molt expressiva de la seva devoció personal i de la vinculació que tenia i servava amorosament amb l'escola espiritual valentina. Publica una relació de gràcies extraordinàries del sant, de la causa de canonització del qual ell, Rocabertí, va ser procurador a Roma; és una prova de la seva devoció, una mica extemporània dintre del llibre. No hi ha en el mateix llibre cap altre manifestació explícita de la seva pertinença a l'escola espiritual valentina; unes escasses referències a sant Vicenç Ferrer no tenen una rellevància real.

El manual de Rocabertí està dividit en tractats, precedits d'una introducció i un capítol previ, també introductor, que titula *Descripció de la theologia mystica*. A l'inici d'aquest capítol escriu unes paraules plenes de significat:

«Quanto laço, y connexión tengan la oración, y meditación, con la Theologia Mystica, lo tratan largamente los autores, muy en particular lo enseña, en la Mystica Theologia que de doctrinas de S. Thomas con singular erudición compuso, el Muy R. P. Rr. Thomas de Vallgornera, ilustre de nuestra nación Catalana,

y de mi nativo Combeno de Predicadores de la Ciudad de Girona».⁷

Deixant de banda tot el que fa referència al seu llibre *Alimento espiritual* ens hem de referir ara a una altra nota, segurament la més interessant des d'un angle històric i gironí; en la seva *Theologia Mystica* presenta la figura de sor Hipòlita de Jesús, escriptora prolífica i ànima tota entregada a Déu pels camins de la vida mística. Manifesta un amplíssim coneixement de l'obra escrita de la monja dominicana, i una devota estima de la seva personalitat espiritual. La presentació que dona de la persona i l'obra és prou expressiva del propòsit inicial i de les raons del manteniment del mateix al llarg de l'obra:

«Para que mejor se emprenda este camino de la perfección por medio de la santa oración será de mucha importancia ver quan engrandecido, y alabado es de los Santos este thesoro divino de la oración, y para que en ello pueda proceder con más acierto me parece muy digno de ser leydo lo que a este intento refiere la V. Madre Hipolita de Jesus Religiosa que fue del Convento de los Angeles de la Ciudad de Barcelona, Principado de Cathaluña, de la Orden de Predicadores. Murió con grande opinion de santidad a 6 de agosto del año 1624, de su edad 73, vivió con summa continuación, y retiró dedicada a la oración, y en ella favoreciola el Cielo de tan superior inteligencia que sin averla enseñado latín, dexó trabajados, y escritos todos de su mano passados de quarenta libros de diferentes asuntos muy espirituales, repartidos en veynte y quatro tomos, que varias vezes he visto, y leydo. En todos funda siempre su dicho con doctrinas de la sagrada Escritura, y Santos Padres. Son de grande erudición y provecho para todos, y en singular para los que tratan de espíritu. En el siglo llamavase doña Isabel de Rocaberti, Hermana que fue de Don Francisco de Rocaberti, por la gracia de Dios Visconde de Rocaberti, Conde de Peralada, Marques de Anglesola mi Padre, y mi Señor; y por tocarme tan de cerca la dicha de ser su mas indigno sobrino, me ha parecido no devia escusar dar esta breve noticia por no ser culpado de omisión a tan devida obligación, y para que lo que de sus tomos en este se dixere sea recevido con la veneración que merece doctrina tan de Dios, y del Cielo, y que no solo los de mi habito, si to-

⁷ *Theologia Mystica*, plec 6, foli Iv. Transcrivim els textos de Rocabertí conservant fins i tot la ortografia; el lector pot així fer-se càrrec de les maneres literàries de l'il·lustre arquebisbe dominicà.

dos tengan nuevo titulo de dar a Dios mil bendiciones por los singulares favores, y mercedes que haze a los que con veras, y perseverancia se emplean en el santo exercicio de la oración».⁸

D'acord amb el propòsit de presentar la doctrina espiritual de sor Hipòlita de Jesús, el nostre autor en el seu llibre ens ofereix amb vertader afany àmplies referències sobre l'oració en els seus diferents aspectes: excel·lència,⁹ béns,¹⁰ noció,¹¹ preparació,¹² consells,¹³ maneres o mètode en l'oració mental intel·lectual,¹⁴ fruits i utilitats de l'oració mental,¹⁵ mètode d'oració jaculatòria,¹⁶ remeis i consols en els estats d'ariditat en la vida d'oració.¹⁷

Rocabertí ens presenta a Sor Hipòlita de Jesús; ens dóna unes dades biogràfiques no prou clares i dóna també a conèixer, encara que fragmentàriament, la seva doctrina espiritual; malgrat aquestes limitacions, el nostre il·lustre frare va realitzar una bella tasca en salvar de l'oblit la figura de sor Hipòlita. Rocabertí va preocupar-se de continuar la seva empresa aprofitant les seves enormes possibilitats des del govern general de l'Orde dominicà i des de la poderosa seu metropolitana de València; ultra la publicació de les obres en vint-i-quatre volums, que ara no podem descriure, va promoure la publicació de tres llibres de valor molt desigual per a enaltir la seva casa de Rocabertí;¹⁸ entre elles la del P. Antonio de Lorea es refereix

⁸ *Theologia Mystica* pp. 36 i 37.

⁹ *Ibid.*, pp. 36-40.

¹⁰ *Ibid.*, pp. 42-44.

¹¹ *Ibid.*, p. 53.

¹² *Ibid.*, pp. 101-106.

¹³ *Ibid.*, pp. 124-130.

¹⁴ *Ibid.*, pp. 209-213.

¹⁵ *Ibid.*, pp. 213-227.

¹⁶ *Ibid.*, pp. 321-332.

¹⁷ *Ibid.*, pp. 398-400.

¹⁸ Aquestes són les tres obres destinades a l'enaltiment del seu il·lustre llinatge: *Arbol Genealógico de la Casa de los Viscondes de Rocabertí, por la gracia de Dios, Condes de Peralada, Marqués de Anglesola. Su origen, succession, Derechos y Matrimonios Reales de algunos Reyes y Principes Santos, de cuya sangre por línea recta descenden los Señores desta Familia. De su valor militar, puestos y servicios continuos por nueve siglos hechos a la Real Corona, sus principes y Catholicos Reyes. Sacale a luz Fr. Joseph Dromendrari, Regente del Colegio de San Vicente de Çaragoça del Orden de Predicadores*, Gènova, 1676, sense indicació d'impremta; *Las cinco piedras de David delineadas en cinco portentosas vidas del Venerable P. F. Joseph de Rocabertí, Religioso Capuchino*; de la V. M. Sor Estefanía de Rocabertí, Carmelita Descalça, hermana suya; de la V. M. Sor Gerónima de Rocabertí; de la V. M. Sor Emerenciana

a sor Hipòlita i té el seu valor per esclarir dades biogràfiques i altres circumstàncies i fets d'alguna manera relacionats amb la persona de la monja escriptora i mística experimentada. Ens dóna textos de lletres al seu director espiritual Fra Ramon Sansó¹⁹ i a un prelat no identificat.²⁰ Bones informacions sobre la introducció del procés de beatificació per l'arquebisbe-bisbe de Barcelona Alfonso de Sotomayor.²¹

En realitat el promotor del procés de beatificació va ésser el mateix Rocabertí; l'edició de les obres, publicació de la Vida de Lorea, promoció del procés, tot semblava ben encaminat, però a Roma va tenir fortes sotregades; quedà paralitzada la causa de beatificació i les obres de sor Hipòlita, encara que no totes, varen que-

de Rocaberti; y de la V. M. Sor Hipólita de Jesús y Rocaberti; estas tres Religiosas Dominicadas del Convento de los Angeles de la Ciudad de Barcelona y veinte y tres exemplares vidas que dexó escritas de su mano la V. M. Hipólita, Hijas de dicho Monasterio. Dase a la estampa de orden del Ilustrissimo y Excelentissimo Señor D. Fr. Juan Thomás de Rocaberti, arzobispo de Valencia, Prelado Doméstico Asistente de Su Santidad, Virrey y Capitan General, segunda vez, desta Ciudad y Reyno de Valencia. Escribió las cinco piedras y amplificó y exornó las veinte y tres, el Doctor Jacinto Busquets Matoses, Presbytero, Cura de la Iglesia parroquial de la Villa de Paterna y Examinador Sinodal deste Arçobispado de Valencia. El qual le dedica al Muy Ilustre Señor Don Guillem de Rocafull, Rocaberti, y Boil, Conde de Peralada y Albaterra, Por la gracia de Dios, Bisconde de Rocaberti, Marques de Anglesola, etc. Con licencia, en Valencia en la Imprenta de Jayme de Bordazar en la plaza de las Barcas. Año 1684.

Els dos llibres responen, com manifesten les portades, a un tipus de literatura àulica prou característica del barroc. Més interessant i equilibrat dins del gènere és l'altre llibre: *La Venerable Madre Hipólita de Jesús, y Rocaberti, Religiosa de la Orden de N.P.S. Domingo, en el Monasterio de Nuestra Señora de los Angeles de la ciudad de Barcelona. Epítome de su prodigiosa vida, virtudes y admirables escritos. Sacado de los procesos de su beatificación y canonización, y otros instrumentos auténticos. Compuesto por el Maestro Fray Antonio de Lorea, de la mesma Orden y su cronista. Dedicado a Jesuchristo, Dios y Hombre verdadero, Nuestro Redentor y Salvador.* En Valencia por Vicente Cabrera, Impresor de la ciudad, en la plaça de la Seo. Año 1679.

¹⁹ LOREA, *Epítome*, pp. 17, 27, 44, 55-57, 72-73 87-121; a les pp. 43 i 55 ens dóna uns bones referències sobre el P. Ramon Sansó, O. P., que Lorca anomena Raymundo Sanson. A les pp. 89-91 té una referència, ben interessant, a Fr. Pere Joan Guasch, O. P., il·lustre teòleg, missioner popular, fundador del convent de Sant Ramon del Penedés, dóna uns fragments de cartes que va dirigir-li sor Hipòlita. Malauradament Lorea dóna d'aquestes tres cartes una traducció castellana, en lloc del text original català.

²⁰ *Ibid.*, pp. 157-165.

²¹ *Ibid.*, p. 210. També té extraordinari interès una carta que publica sobre les virtuts i gràcies de sor Hipòlita del P. Lluís Vidal, S. I., confessor de la religiosa en els darrers sis anys de la seva vida, pp. 199-201.

dar inserides en l'índex de llibres prohibits, per restar-hi fins els nostres dies;²² igualment, l'obra de Lorea.²³

Però, qui era Hipòlita de Jesús? El seu origen i els seus primers anys són obscurs. Armand de Fluvià, l'illustre genealogista, ens dona un arbre genealògic i unes dades històriques de gran claredat i exactitud,²⁴ però ensopega amb la persona d'Hipòlita, no pot oferir dades, ni dates, precises. Francesc Dalmau I, vescomte de Rocabertí (mort 1592) va tenir tres mullers: Elionor de Boixadors, Elionor Desmiquel, Praxedis de Pacs; consta que va tenir un fill i tres filles de la seva tercera muller Praxedis de Pacs. Armand de Fluvià li adjudica amb fonament un altre fill, Gaspar, i una filla, Hipòlita, però sense poder indicar data de naixement, ni referència sobre llurs mares.

Els orígens de sor Hipòlita han d'explicar-se segons les dades biogràfiques i els pocs documents personals que avui es conerven;²⁵ no sembla pas difícil de reconstruir els fets bàsics. Sor Hipòlita en la seva infantesa, abans de professar es deia Isabel de Soler, sembla que mai no va usar el cognom de l'illustre llinatge Rocabertí. Va venir al món l'any 151, el seu pare era Francesc Dalmau de Rocabertí, hereu dels títols i dominis dels que seria anys després posseïdor. Va contraure Francesc Dalmau matrimoni amb la seva primera muller Elionor de Boixadors l'any 1558;²⁶ quan va tenir la seva filla Isabel era solter. ¿Qui era la mare? No hi ha cap referència que permeti una identificació segura. ¿El cognom Soler usat per la filla seria el de la mare?;²⁷ no ho sabem. Hipòlita en la seva autobiografia no diu res de la mare. Va viure amb el seu pare, que va posar-la sota la cura immediata d'una senyora, Jerònima de Cor-

²² *Index librorum prohibitorum Ss.mi D.N. Pii PP. XII iussu editus*. Typis Polyglottis Vaticanis, 1948, pp. 413, 414. Les darreres prohibicions amb la nota atenuant *donec corrigatur*.

²³ *Ibid.*, p. 288.

²⁴ "Gran Enciclopèdia Catalana", t. 12, 1v.

²⁵ Sor Hipòlita dona algunes informacions biogràfiques, no massa abundants, dins els seus escrits dedicats a ressenyar les gràcies espirituals; el P. Lorea, en el llibre repetidament esmentat és més explícit. Es conserven alguns documents força interessants a l'arxiu del monestir dominicà dels Àngels, avui a Sant Cugat del Vallès.

²⁶ Cf. Armand de Fluvià, esmentat a la nota 24.

²⁷ El cognom Soler al referir-se a sor Hipòlita apareix normalment en els documents del monestir dels Àngels, que ara no podem inventariar.

rego, que va fer-li de dida i, després, va substituir a la mare.²⁸ Als set anys d'edat és traslladada al monestir dels Àngels de Barcelona, de monges dominicanes, essent llavors priora Sor Jerònima de Rocabertí, germana del seu pare. La nena va estar permanentment en el claustre en qualitat d'interna. La data d'aquest internament coincideix amb la del primer matrimoni del seu pare. Tenia onze anys d'edat quan li varen vestir l'hàbit de monja dominicana; ella continuava la seva vida distreta, sense senyals de vocació claustral, era una nena inquieta, difícil, feta a la seva, poc inclinada a la pietat. Als setze anys va ser admesa a la professió i canvià el seu nom d'Isabel de Soler pel nom religiós, sor Hipòlita de Jesús, que conservà tota la vida i que ha conservat la posteritat. Amb motiu de la professió practicà els exercicis ignacians amb dos mesos de durada. Entregada a un gran esforç de lluita ascètica personal, d'introspecció, silenci i d'aïllament. Aquest procés fou l'inici d'un canvi de vida radical, amb voluntat de donar-se a Déu i de menyspreu del món. Va sentir i va comprendre la inanitat de la noblesa de la sang²⁹ i de la vida mundana; començà una etapa de vida interior que hauria de desplegar-se al llarg de la seva vida monàstica fins a les altures de la vida mística. No volem ara entrar en la seva vida externa de monja i de mestra de novícies, tot ha arribat a nosaltres gràcies a l'esforç del seu nebot l'arquebisbe Rocabertí, que va promoure l'edició de les seves obres, la biografia d'Antonio de Lorea i els treballs en ordre a la seva causa de beatificació.³⁰

Creiem que l'esforç del nostre Rocabertí no era l'empresa d'un somniador o d'un enamorat d'una glòria familiar carent d'una dimensió remarcable. Hipòlita de Jesús en realitat, així almenys ens sembla avui, mereix un lloc en la història de l'espiritualitat a casa nostra i a l'Església. En el moment de la publicació de les seves obres i del llibre de Lorea l'ambient era malfiat contra la literatura espiritual.³¹ Això sembla la causa històrica de la seva reprovació ro-

²⁸ Coneixem a Jerònima Corrego particularment per alguns papers de l'arxiu del monestir dels Àngels.

²⁹ Probablement en aquesta crisi espiritual i amb motiu de la seva professió monàstica va conèixer amb claredat la seva situació en el llinatge dels Rocabertí.

³⁰ LOREA, *Epítome*, pp. 199-210 i també el *prólogo y protesta* del autor i el *capítulo proemial*, massa vinculat a Dromendari, però amb referències a les activitats de l'arquebisbe Rocabertí.

³¹ Es interessant sobre l'ambient romà de precaució, reserva i acció coercitiva,

mana,³² gens sorprenent quan eren tants els autors de matèries espirituals que passaren aquestes proves. Creiem que un nou examen dels escrits permetria una més positiva valoració i un canvi de judici.³³

Vulgui reviure entretant i entre nosaltres el record amable d'aquestes belles figures de terres gironines.

JOSEP M. DE GARGANTA, O. P. †

Facultat de Teologia de Sant Vicenç Ferrer
de València.

MASSIMO PETROCCHI, *Storia della spiritualità italiana, II - Il Cinquecento e il Seicento*, Roma, 1978, pp. 213-252.

³² El P. Eulogio de la V. del Carmen en fer referència directa a sor María Jesús de Agreda, escriu: "Mejor ventura les tenía deparada la historia a otras dos singulares figuras de la mística franciscana, santa Verónica Giuliani i Crescencia Hoess, que vivieron en los días aciagos del quietismo, del que fueron víctimas los escritos de aquella otra grande visionaria dominica, Hipólita de Jesús Rocaberti (1551-1624)", *Historia de la Espiritualidad*, Edit. Juan Flors, Barcelona, 1969, II, p. 348.

³³ El P. José María de la Cruz Moliner, O.C.D., ha escrit: "De Hipólita de Jesús de Rocaberti conservamos en nuestra biblioteca de Burgos un *Comentario al Cantar de los Cantares*, editado en Valencia, en 1679, sumamente interesante. Integra dos gruesos volúmenes que causan admiración por su sólida doctrina y por su robusta prosa", *Historia de la literatura mística en España*, Burgos, 1961, p. 342.